Posta Stamps
Færøerne

Nr. 18
November 2013

ISSN 1603-0036

Tre nye udgivelser
Nye posttakster
Vælg årets smukkeste frimærke 2013
Årets slutsalg

Posta
FAROE ISLANDS

FO 776-778 Prøvetryk

Husfruen i Húsavík

Foto: Marita Gulklett | Tekst: Eyðun Andreasen

Sagnet om den rige husfrue i Húsavík på Færøerne er en velkendt klingende historie om den fattige tjenestepige på Skúvoy, der på gådefuld vis får kendskab til, hvor vikingehøvdingen Sigmundur Brestisson havde begravet sit guldhorn. Det er af renere guld end nogen af selve kongens kostbarheder. Pigen lever et usselt liv, er klædt i pjalter og henvist til at tilbringe sine nætter under kværnen i udhuset. Ved at sælge sin skat til kongen bliver hun pludselig i stand til at købe al jorden i bygden Húsavík samt endnu mere jord andre steder. Hun ender som den rigeste kvinde, der nogensinde skal have levet på Færøerne.

Historien lyder som en fattigfolks dagdrøm, men der levede i virkeligheden en og måske endog to overordentligt velhavende kvinder netop i Húsavík i det 14. århundrede. Vi har kendskab til dem fra bl.a. en række diplomer fra 1403 og nogle år frem i forbindelse med boopgørelse og arv. Og der har været særdeles meget at arve efter dem. Der omtales store jordejendomme på Færøerne, en række store bygninger – udhuse og beboelseshuse – i Húsavík, store mængder udstyr og andet løsøre foruden jordbesidddelser og ejendomme i Bergen og andre steder i nærheden, foruden også på Shetland. Hendes mand er muligvis også norsk.

Det er ikke helt klart, hvem disse kvinder var, men uden tvivl er de mor og datter. Moderen er formentlig af norsk herkomst, datter af en rig Bergenskøbmand med forbindelser på Shetland. Hvordan og hvorfor disse mennesker er kommet til Færøerne og har bosat sig der, er uvist, men i Húsavík og andre steder har beretninger om deres liv og levned levet på folkemunde, selv om de med tiden er smeltet sammen til en person med det fornemme navn Husfruen i Húsavík, der indikerer, at her er der ikke tale om nogen helt almindelig person.

Bygden Húsavík, som ligger på øen Sandoy, Færøerne

Der er ikke noget mærkeligt i at den store rigdom har vakt interesse blandt folk, især fordi det drejer sig om kvinder. Det er heller ikke noget mærkværdigt i, at sagnene har optaget elementer af folkelig overtro. Det sker ofte i personsagn. Det er ikke helt tilfældigt, at den fattige tjenestepige finder guldskatten. Det sker i drømme, dvs. hun sanddrømmer. Det har man altid sagt um bestemte personer, at de i drømme kunne få viden om fremtiden og det, der ellers er skjult for de fleste.

Sagnet fortæller, at Husfruen i Húsavík havde magiske evner. Den dyrkbare indmark i Húsavík er flad og græsrig og derved let at dyrke og arbejde på. Udenfor indmarksskellet stiger landskabet i stejle skråninger med ujævn og løs, stenrig jordbund. Man har forsøgt at forklare, hvordan det har været muligt at holde indmarken fri for sten og ler fra de stejle skråninger, og har derfor tilføjet et element af det overnaturlige derved, at husfruen brugte magi for at holde sin jord i så god stand. Det har været den eneste acceptable forklaring på den smukke stenfri indmark.

På lignende vis har man forsøgt at forklare de store stenbygninger med, at hun ligeledes ved hjælp av magi havde magt over en åmand, der i skikkelse af en hest trak sten ned fra fjeldet og udmarken til opførelse af husene. Uheldigvis skete der det, at en gang åmanden skulle trække en usædvanlig stor sten gennem udmarken, rev dens hale, som den brugte at trække med, sig løs fra kroppen. Derved var åmanden fri og forsvandt i en nærliggende indsø, der hedder *Lítlavatn* (den lille sø).

Sagnene om den velhavende og fornemme Husfrue i Húsavík er blandt de ældste historiske sagn på Færøerne, hvor vi med sikkerhed kan påvise personernes levetid og at de rummer en kerne av historisk sandhed.

FO 759

Prøvetryk

Gopler

Fotos: Ingi Sørensen | Tekst: Anker Eli Petersen

De ligner livsformer fra fremmede galakser. Ejendommelige væsener der minder om en gammeldags faldskærm, og som pumper sig rykvis gennem vandet. Der er noget spøgelsesagtigt over dem, når vi ser dem bevæge sig under overfladen - nogen gange i så stort antal, at det synes som havvandet koagulerer med en anden væske. Glansen går lidt af den grandiose fremtoning, når vi finder dem vasket op på strandkanten. Da minder de mest om en rodet geléklump.

Den spøgelsesagtige fremtoning bliver ikke mindre når man ser på goplernes historie. De forekommer som fossiler helt tilbage fra tidsperioden kambrium (mellem 542 – 488 millioner år siden), med tentakler og organer som på det nærmeste er identiske med nutidens gopler. Det vil sige, at de udviklede sig forholdsvis hurtigt for omkring 500 millioner år siden.

Den færøske undervandsfotograf Ingi Sørensen har under sine dykkertogter fotograferet nogle af disse levende fossiler, som findes i havet omkring Færøerne.

Vandmand – *Aurelia aurita*

Vandmanden er den hyppigst forekommende gople i færøske farvande. Den tilhører ordenen storgopler (*Schyhozoa*) og er også kendt under navnene øre-gople og almindelig gople.

Vandmandens størrelse ligger som regel på omkring 25 cm i diameter, men kan komme op på 40 cm. Den bevæger sig hovedsagelig ved hjælp af havstrømmene, og ellers ved at trække skærmen sammen i ryk. Da vandmanden er et meget primitivt dyr, savner den de fleste organer som ellers findes hos mere udviklede dyregrupper. Den har hverken hjerne, lunger, gæller eller hjerte. Den optager ilt gennem en tynd membran som dækker hele kroppen.

Vandmanden forekommer både i dybet såvel som lige under havoverfladen. Den optager føde med hele kroppen, alger, fiskelarver, små krebsdyr og amøber, som via små hår bliver transporteret til en fødefure på skærmens kant. Hvis det er nødvendigt, kan den lamme byttet med sine brændende tentakler, som dog er så svage at de ikke mærkes af mennesker eller store dyr.

Aurelia aurita

Cyanea capillata

Det mest bemærkelsesværdige med vandmanden er dens forplantningscyklus. De fire hesteskoformede mærker på dens skærm er dens kønsorgan. Der bærer hunnerne deres æg, som efterhånden udklækkes som små larver. Når larven har svømmet frit et stykke tid, sætter den sig på fast underlag og udvikler sig som en bægerformet polyp. Med tiden begynder der at komme indsnævringer på polyppens tragt, som derpå slipper polyppen som små vandmænd, medusa-stadiet. Larve og polypstadiet hos vandmanden er flerårigt og ukønnet, mens det endelige resultat, den nye generation af vandmænd, er kønsopdelte og lever ca. et halvt år.

Rød brandmand – *Cyanea capillata*
Rød brandmand er den største af storgoplerne. Den varierer meget i størrelse, men kan blive helt op til 2,5 m i diameter og have op til 30 meter lange fangtråde.

Den røde brandmand lever primært nordpå og forekommer sjældent under 20 meters dybde. Den lever hovedsagligt af plankton og små krebsdyr og fisk, som den lammer med sine fangtråde. Giften, som udskydes fra klistrende nælder er temmelig kraftig, og selv mennesker kan få alvorlige forbrændinger ved kontakt med den røde brandmands fangtråde. I sit endelige medusa-stadie mener man, at den røde brandmand lever ca. 1 år, men det er muligt at de største eksemplarer, som især findes i arktiske områder, er endnu ældre.

Forplantnings- og livscyklussen hos den røde brandmand er stort set den samme som hos vandmanden. Det er i øvrigt kun i larve og Medusa stadiet at disse gopler indtager føde.

Pelagia noctiluca
Den tredje storgople som Ingi Sørensens linse har fanget er smuk, men ikke ligefrem en velkommen gæst i færøske farvande. *Pelagia noctiluca* har ellers hjemme i varmere farvande som Middelhavet, Røde-

Aurelia aurita

havet og Midatlanten og findes også i Stillehavet - men den er begyndt at forekomme i nordligere farvande, muligvis på grund af klimaændringer. I 2007 blev et havbrug ud for Nordirlands kyst ramt af en 26km2 stor sværm af unge Pelagia noctiluca gopler, og over 100.000 opdrættede laks blev dræbt.

Pelagia noctiluca har en nærmest klokkeformet skærm, sædvanligvis omkring 10 cm i diameter, men kan blive op til 30 cm. Fra skærmen hænger 8 tentakler med en ganske potent gift, som kan give sviende brændskader hos mennesker og i øvrigt udløse allergiske reaktioner. Fra det kombinerede mund og anus organ i skærmens midte hænger fire fangarme som bliver brugt til at fastholde bytte og transportere det op til munden. De formerer sig seksuelt, men afkommet har ikke det samme polypstadie som vandmanden. I stedet udvikler det sig fra larve til medusa mens det stadig svømmer i havet. Pelagia noctiluca betyder noget i retning af hav-natlys og navnet beror på at goplen frembringer et fluoriserende lys når den bliver forstyrret, f. eks. af skibenes kølvand eller bølgegang.

Melongople – *Beroe cucumis*

Melongoplen tilhører ordenen ribbegopler (*ctenophora*), som er mere udviklede end storgoplerne. De kendes på deres 8 ribber, som går fra for- til bagende. Ribbegoplernes ribber kan lyse i mørke, men det er uvist hvilken funktion lyset egentlig har. De fleste ribbegopler er hermafroditter og kan både befrugte sig selv eller andre. Nogen arter kan endog formere sig allerede i larvestadiet, og disse egenskaber gør at bestanden kan vokse eksplosivt under de rette forhold. Til forskel fra storgoplerne sætter ribbegoplernes larver sig ikke på fast grund – de udvikler sig langsomt til voksne individer.

Melongoplen er sækkeformet og bliver op til 10 – 15 cm lang. Den har hverken tentakler, som andre ribbegopler eller nældesække som storgoplerne. Den svømmer ved hjælp af fimrehår på ribberne og har ganske god kontrol over sine bevægelser, hvilket gør den til en fænomenal jæger. Den jager og æder især andre ribbegoblearter, som den sluger hele gennem mundspalten på toppen af hovedet.

Nye posttakster 01.01.2014

Alle priser er i danske kroner (DKK)

Brevstørrelse		
Småbrev	Mediumbrev	Storbrev
højst 23 x 17 x 0,5 cm	højst 33 x 23 x 2 cm	Længde + bredde + tykkelse = højst 90 cm
23 x 17 cm	33 x 23 cm	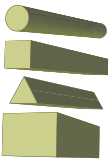
0,5 cm tykkelse	2 cm tykkelse	l+b+t 90 cm

Breve indland			
Vægt	Små brev	Medium brev	Stor brev
0 - 50 g	8 kr	10 kr	11 kr
51 - 100 g		13.50	16 kr
101 - 250 g		22 kr	25 kr
251 - 500 g		35 kr	35 kr
501 - 1000 g		46 kr	46 kr
1001 - 2000 g			58 kr

Europa og Norden			
A-breve			
Vægt	Små brev	Medium brev	Stor brev
0 - 50 g	14,50	15,50	17 kr
51 - 100 g	18,50	19,50	22 kr
101 - 250 g		35,50	40 kr
251 - 500 g		61 kr	61 kr
501 - 1000 g		97 kr	97 kr
1001 - 2000 g			146 kr

Europa, Norden og A-breve til Island			
B-breve			
Vægt	Små brev	Medium brev	Stor brev
0 - 50 g	10 kr	11,50	13 kr
51 - 100 g		15 kr	17 kr
101 - 250 g		30 kr	34 kr
251 - 500 g		49 kr	52 kr
501 - 1000 g		79 kr	80 kr
1001 - 2000 g			105 kr

Øvrige udland			
A-breve			
Vægt	Små brev	Medium brev	Stor brev
0 - 50 g	16 kr	19,50	23 kr
51 - 100 g	19,50	31 kr	34 kr
101 - 250 g		59 kr	59 kr
251 - 500 g		110 kr	110 kr
501 - 1000 g		183 kr	183 kr
1001 - 2000 g			283 kr

Øvrige udland			
B-breve			
Vægt	Små brev	Medium brev	Stor brev
0 - 50 g	12 kr	16 kr	19 kr
51 - 100 g		26 kr	30 kr
101 - 250 g		49 kr	53 kr
251 - 500 g		80 kr	82 kr
501 - 1000 g		121 kr	133 kr
1001 - 2000 g			210 kr

FO 783 Prøvetryk

Sepac 2014: Blød filt-rose *Rosa mollis*

Tekst og fotos: Marita Gulklett

Den færøske botaniker R. Rasmussen skrev således i 1952: *"En lav busk på ½-1½ m med krogede grene, som er blanke og rødbrune i spidsen. Bladstilkene har uldhår og kirtelhår og fine lige torne helt op til selve bladet. Støttebladene har kirtelhår på undersiden og især på bladranden. 5-7 aflange småblade, lidt dobbelttakkede med kirtelhår på tænderne, grå eller gråblå i farven, med fine hår på overside og lidt uldhår på undersiden, sjældent uden hår på begge sider. Bægerbladene har kirtelhår på den udvendige side, meget lidt eller ikke fligede, lige så lange som kronbladene. Kronbladene smukt rosenrøde. Hyben nærmest fuldstændig rund, glat, men med kirtelhår.*

Er kun fundet få steder: Vestmanna, Eiði (Brimnes) og Haldórsvík (blomstrede her i 1944), nu udryddet somme steder, men sat i haver i Havn, Haldórsvík og Miðvági. N. juli."

I en senere registrering hos Kjeld Hansen af de færøske planter fra 1960-61 *"Distribution of Vascular Plants in the Faroes"*, fandt man ingen rose, så alt tyder på, at Blød Filt-Rose er forsvundet i den færøske natur indenfor de seneste 50 år. Det færøske skovvæsen (*Skógrøkt Landsins*), som har en planteskole, indsamlede frø af rosen i Haldórsvík, og vi kan takke dem for, at vi i dag stadig kan se Færøernes eneste oprindelige rose. Rosen blomstrer ikke hvert år, så vi frydes, hver gang vi ser en blomst.

Før i tiden voksede der træer og buske på Færøerne og spor af disse ses stadig i tørven. I dag findes der så godt som intet krat, men Enebær og 4 forskellige pilearter vokser endnu rundt om i landet, og disse er vores eneste minde om en oprindelig færøsk trævækst.

I vikingetiden for omkring 1000 år siden var gennemsnitstemperaturen højere på Færøerne og det er ikke utænkeligt, at vikingerne har bragt rosen med sig til Færøerne som C-vitamin tilskud, for hyben er fuld af gode og sunde C-vitaminer.

Fårehold gennem ca. 1500 år har sat sine spor. Det samme gør sig gældende med haren, som blev indført fra Norge i 1855. Overgræsningen i udmarken er voldsom og det påvirker floraen og balancen i naturen. Dyrkning af indmark, hvor kunstgødning bliver brugt, påvirker også naturen voldsomt.

Liden Klokke

Tyndakset Gøgeurt

Plettet Gøgeurt

Den saltfyldte havluft sætter sit præg på alt, som gror på Færøerne. Og Blød Filt-Rose tåler ikke salt. Klimaforandringer gør sig også gældende. Nogle af de planter, som gror tæt ved kysterne, trives bedre end nogensinde, mens andre er i tilbagegang og kan forsvinde. De arktiske planter, som gror oppe i højderne, kryber længere og længere op for at undgå varmen.

Nogle af vores sjældneste planter som f. eks. Liden Klokke (*Campanula rotundifolia* L.) ses på færre end en håndfuld lokaliteter, og Tyndakset Gøgeurt (*Orchis mascula* (L.), som før 1960 voksede både på Nólsoy, Streymoy og Suðuroy, vokser nu kun et eneste sted på Streymoy, og der er kun omkring 25 planter i alt, så der skal ikke ret meget til, før en færøsk plante forsvinder i den færøske natur, for aldrig at vende tilbage.

Der er ikke ret mange, som har set Tyndakset Gøgeurt (*Orchis mascula* (L.), men de fleste kender Plettet Gøgeurt (*Dactylorchiza maculata*), som i sin hvide, røde og lilla farvepryd ses nærmest overalt om sommeren. Plettet Gøgeurt er fredet i f. eks. Danmark, og turister, som besøger Færøerne om sommeren, står ofte målløse, når de ser den færøske indmark stå dækket med en for dem så sjælden plante.

Naturligvis burde samtlige færøske planter være beskyttet, så det er intet mindre end en tragedie, at der ikke findes nogen færøsk naturpolitik, hvor naturen har topprioritet.

Naturpolitik har ingen effekt på klimaforandringer, men den kunne muligvis have beskyttet den færøske Bløde Filt-Rose, så man havde kunnet se den andre steder end hos det færøske skovvæsen (Skógrøkt Landsins) og i nogle få haver rundt omkring, som f. eks. den med oprindelige træer og buske på Nólsoy.

Reference: R. Rasmussen. FØROYA FLORA. 2 útgáva. TÓRSHAVN MCMLII (1952). Mjúk rósa (Rosa mollis Sm).

DANSK BOTANISK ARKIV. DANSK BOTANISK FORENING. Bind 24. Nr. 3. 1966. Vascular Plants in the Faeroes, Horizontal and Vertical Distribution, By Kjeld Hansen.

Årsprogram 2014

26. februar

Husfruen i Húsavík

- småark med tre frimærker, som fortæller sagnet om den rige husfrue i Húsavik. Det er historien om den fattige tjenestepige, der finder et gulhorn og ender med at blive den rigeste kvinde på Færøerne. Tegninger: Edward Fuglø. Værdi: 3 x 10,00 DKK. FO 776-778.

Gopler

- fire frimærker med fotos af gopler, som findes i havet omkring Færøerne: Vandmand, rød brandmand, Pelagia noctiluca og melongople. Fotos: Ingi Sørensen. Værdi: 8,00, 15,50, 18,50 og 26,00 DKK. FO 779-782.

Sepac 2014: Blød filt-rose

- et frimærke med foto af den eneste oprindelige færøske rose, blød filt-rose (*Rosa mollis*). Foto: Jens-Kjeld Jensen. Værdi: 14,50 DKK. FO 783.

17. marts

Norden udgivelse 2014

- småark med to frimærker. Foto af den færøske fragt- og passagerfærge, M/S Norrøna, som sejler mellem Færøerne, Danmark og Island, Foto: Finnur Justinussen. Layout: Kári við Rættará. Værdi: 2 x 14,50 DKK. FO 784-785.

28. april

Europa 2014: Musikinstrumenter

– to frimærker. Værdi: 14,50 og 19,50 DKK. FO 786-787.

Fyrtårne på Færøerne

- tre frimærker med fotos af fyrtårne på Færøerne. Tre postkort og et hæfte med seks selvklæbende frimærker bliver ligeledes udgivet. Værdi: 14,50, 15,50 og 17,00 DKK. FO 788-790.

11. juni

HKH Prins Henrik 80 år

- et frimærke. Fællesudgivelse med Danmark og Grønland. Værdi: 14,50 DKK. FO 791.

24. september

Clayton Atkinson's rejse i 1833

- småark med fire frimærker. Englænderen George Clayton Atkinson (1808-1877) rejste i Nordatlanten i perioden 1831-1833 og han besøgte Færøerne i 1833. Tilrettelæggelse: Kim Simonsen. Værdi: 4 x 8,00 DKK. FO 792-795.

Dollin

- to frimærker. "Dollin" – eller Daniel Jacob Danielsen (1871-1916) – var Færøernes første missionær. Han ændrede Congo's historie da han iværksatte en informationskampagne i Congo mod de grusomme forhold hos befolkningen, hvilket bidrog til, at den belgiske konge Leopold II måtte opgive sit formynderskab over Congo. Tilrettelæggelse: Anker Eli Petersen. Værdi: 25,00 og 26,00 DKK. FO 796-797.

Juleevangeliet 2

- to frimærker. Anden udgivelse af tre. Hæfte med otte frimærker og to postkort bliver ligeledes udgivet. Tegninger: Edward Fuglø. Værdi: 8,00 og 14,50 DKK. FO 798-799.

1. oktober

Frankeringsmærker 2014

Fire frankeringsmærker. I januar 2015 er det 40 år siden de første færøske frimærker blev udgivet. I denne forbindelse har vi valgt at genudgive nogle af disse frimærker som frankeringsmærker. Værdi: 4 x 8,00 DKK.

7. november

Årbog, årsmappe og julemærker. Motiv til julemærker: ikke fundet endnu.

NB! Forbehold tages for ændringer i udgivelsesprogrammet.

Posta
FAROE ISLANDS

Vælg årets frimærke 2013

1. Præmie er en rejse til Færøerne!

FO 750-758

FO 764

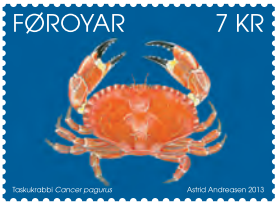

FO 760

FO 761

FO 767

FO 768

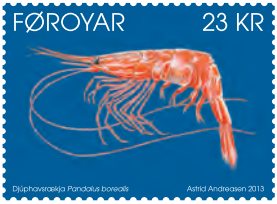

FO 762

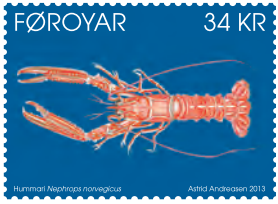

FO 763

FO 759

FO 772

FO 773

FO 769-771

FO 765

FO 766

FO 774

FO 775

Dette års store 1. præmie er endnu en gang en rejse til Færøerne. Rejsen er for en person og vinderen kan vælge at rejse med fly eller skib i sommeren 2014. Fire nætter på hotel efter aftale med fuld pension er indkluderet.

Vinderen af andenpræmien får et eksemplar af den nye årbog 2013.

Til sidst trækkes der lod om 5 eksemplarer af årsmappen 2012.

Klip kuponen ud og send den til os eller stem på vores hjemmeside www.stamps.fo
Sidste frist for at deltage er den **15. marts 2014!**

☑ **Ja,** tak. Jeg vil gerne tilmelde mig nyhedsbrevet fra Posta Stamps, der bliver sendt via e-mail.

E-Mail:

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./By: _____

_____

E-mail: _____

Kundenr.: _____

Årets smukkeste frimærke 2013 er:

Årets slutsalg

Sidste salgsdato for ovenstående frimærker og frimærkeprodukter er den 31. december 2013.

Du får hermed en sidste mulighed for at købe varerne for pålydende værdi.

Varerne kan bestilles ved at udfylde bestillingsseddelen eller på vores hjemmeside www.stamps.fo.

FR 295-296

FO 673-674

FO 681-684

FO 690-692

FR 348-353

FO 692-695

FO 696-697

FO 698-699

FO 686-687

Gymnastik, selvklæbende hæfte
PPN000509

Altertavler, hæfte
PPN000909

Hæftemappe 2009

Julesange 1, hæfte
PPN000910

PHM002009

Årbog 2009

Årsmappe 2009

PPY002009

Færøsk/dansk: PPZDKVI09
Engelsk/tysk: PPZENVI09

FDC-mappe 2009

FDM002009

Nye frimærkeudgivelser 26. februar 2014

Prøvetryk

Ny udgivelse:	**Husfruen i Húsavík**
Udgivelsesdag:	26.02.2014
Værdi:	3 x 10,00 DKK
Nummer:	FO 776-778
Frimærkeformat:	34 x 45 mm
Miniarkformat:	112 x 62 mm
Kunstner:	Edward Fuglø
Trykmetode:	Offset
Trykkeri:	LM Group, Canada
Takstgruppe:	Mediumbreve på Færøerne, 0-50 g

Prøvetryk

Ny udgivelse:	**Gopler**
Udgivelsesdag:	26.02.2014
Værdi:	8,00, 15,50, 18,50 og 26,00 DKK
Numre:	FO 779-782
Frimærkestørrelse:	25 x 42 mm
Foto:	Ingi Sørensen
Trykmetode:	Offset + lak
Trykkeri:	LM Group, Canada
Takstgruppe:	Småbreve på Færøerne og mediumbreve til Europa, 0-50 g. Småbreve til Europa og B mediumbreve til andre, 51-100 g

Prøvetryk

Ny udgivelse:	**Sepac 2014: Blød filt-rose**
Udgivelsesdag:	26.02.2014
Værdi:	14,50 DKK
Numre:	FO 783
Frimærkestørrelse:	64 x 23 mm
Foto:	Jens-Kjeld Jensen
Trykmetode:	Offset
Trykkeri:	LM Group, Canada
Takstgruppe:	Småbreve til Europa, 0-50 g

Forsidefoto: Húsavík, Færøerne . Foto: faroephoto.com
Layout: Posta Stamps - Trykkeri: TrykTeam, Danmark

Posta Stamps
Óðinshædd 2
FO-100 Tórshavn
Færøerne

Tel. +298 346200
Fax +298 346201
stamps@posta.fo
www.stamps.fo

Find us on Facebook